

TEMA3.- O galego: lingua en vías de normalización

Unha lingua é minorizada cando, sendo maioritaria ou minoritaria no seu territorio autóctono, os seus usos sociais están supeditados aos doutra lingua coa que entra en competencia, isto é, unha lingua estará minorizada cando algunha das súas funcións (identidade, familiar, local, laboral, cultural e institucional) sexa desenvolvida total ou parcialmente por outra lingua foránea. A lingua minorizada será empregada unicamente nos ámbitos socioculturais máis baixos e ignorada ou desprezada nos máis elevados, dos que foi desprazada pola lingua dominante.

Maiorizada é unha lingua que asume toda a funcionalidade.

O concepto de lingua minorizada é sociolingüístico e nada ten que ver co de lingua minoritaria que é só cuantitativo (cantos a usan?). Pode suceder que unha lingua minorizada sexa a maioritariamente falada na comunidade lingüística (o caso do galego), ou pode que non.

En Europa, case todos os Estados actuais son plurilingües (mesmo en Portugal é oficial o mirandés) e a coexistencia das diversas linguas dentro das comunidades pertencentes a eses Estados prodúcese no plano da diglosia (excepto en Suíza e Bélxica, pero só na teoría). Hai polo tanto gran cantidade de linguas minorizadas, pertencentes a comunidades que en moitos casos están divididas por fronteiras políticas, como o éuscaro ou o catalán, xa que non sempre os límites dunha comunidade lingüística ou dunha nacionalidade histórica coinciden cos dun Estado moderno.

O status e o nivel de uso das diversas linguas minorizadas, case todas minoritarias tamén, son moi distintos: O gaélico, lingua oficial de Irlanda, sobrevive como lingua case “ritual”. O bretón, o occitano, ou o corso sofren historicamente, igual que o catalán e o éuscaro, os embates centralistas do Estado francés que, en certos momentos, chega mesmo a prohibir a súa fala.

Consideración parecida merece o romanche na Suíza, e o sardo – lingua da illa de Sardeña - ou o friulano no Estado italiano.

No Estado español é onde as linguas minorizadas (galego, catalán e éuscaro) gozan de maior status e son usadas en ámbitos impensables para as anteriores.

O actual marco legal (Constitución do 78, Estatuto de Autonomía (1981), Lei de Normalización Lingüística (1983) e Plan Xeral de Normalización da Lingua Galega (2004)) senta as bases que poden conducir á recuperación e á normalización da lingua mais cómpre a intervención dos diferentes sectores sociais:

1.- Acción institucional do poder político.

Administracións públicas de Galicia (Xunta, Concellos e Deputacións), elementos indispensables no proceso de normalización, por coherencia e por imperativo legal.

2.- Acción colectiva non institucional.

Exercida por asociacións e colectivos (Nova Escola Galega, Asociación de Funcionarios para a Normalización Lingüística, Mesa pola Normalización Lingüística, Pro Lingua...) xoga un papel importante na recuperación lingüística fronte ás eivas e esquecementos dos integrantes do grupo anterior.

3.- Acción individual.

Supón un esforzo persoal e consciente para romper hábitos e condutas de desleixamento cara á situación social do idioma. Esta acción resulta claramente insuficiente sen o apoio dos grupos anteriores.

Para conseguir o éxito destas accións, é necesario un proceso de dinamización co obxecto de favorecer comportamentos positivos cara ao idioma, implicando activamente a colectivos e individuos a través de medidas que promovan o uso da lingua e conciencien e sensibilicen os axentes sociais, producindo un cambio de actitude na sociedade.

O proceso está agora nun momento decisivo. Nunca, desde a Idade Media, o galego dispuxo de tantas armas: oficialidade, mellora na consideración social, presenza no ensino e na cultura. Pero, por outro lado, nunca o perigo de substitución foi tan claro: ausencia importante de transmisión xeracional, presenza mínima nos medios de comunicación de masas...

A cultura agraria e mariñeira, que foi a que mantivo a lingua, está a desaparecer; aínda que está a medrar unha nova adhesión noutros ámbitos. Pero esta corrente regaleguizadora non compensa a perda progresiva de falantes. Se esta dinámica continúa, a medio prazo, o galego pode converterse nunha lingua “ritual”. Só a lealdade lingüística, froito dun compromiso individual, pero tamén económico e social, poderá evitar que siga o proceso. Ademais a aposta pola lingua dos grandes poderes políticos e empresariais será un factor decisivo.